

Katecheza dla szkół gimnazjalnych związana z obchodami 100-lecia Bitwy Łódzkiej

Temat: Miłość warunkiem pokoju.

Cel ogólny: Ukazanie postawy pokoju w relacjach międzyludzkich jako daru od Boga, o który mamy obowiązek się troszczyć.

Cele szczegółowe:

- uczeń wymienia podstawowe wydarzenia dotyczące Operacji Łódzkiej jako jednej z najważniejszych bitew I wojny światowej,
- uczeń wyjaśnia znaczenie, jakie miał konflikt pomiędzy zaborcami dla odzyskania przez naszą Ojczyznę niepodległości,
- uczeń przedstawia nauczanie Kościoła na temat działań wojennych w latach 1914-18 na podstawie wybranych fragmentów encykliki papieża Benedykta XV *Ad Beatissimi Apostolorum*,
- uczeń prezentuje stanowisko i działania Ojca Świętego Benedykta XV dotyczące Polski w okresie I wojny światowej,
- uczeń udowadnia, że koniecznym warunkiem pokoju jest miłość bliźniego.

Metody pracy: podająca (mini wykład, pogadanka), problemowa (praca z tekstem, krzyżówka).

Formy pracy: zbiorowa, grupowa, indywidualna.

Środki dydaktyczne: Pismo Święte, mapa przedstawiająca Bitwę Łódzką, fragmenty encykliki papieża Benedykta XV *Ad Beatissimi Apostolorum* – karty ksero dla uczniów, artykuł Michała Jagiełło pt. *Operacja łódzka – wielka bitwa manewrowa I wojny światowej*, odtwarzacz CD.

Przebieg katechezy

1. Sytuacja egzystencjalna

Katecheta zachęca uczniów do przeczytania opowiadania z Księgi Rodzaju na temat zabójstwa Abła (załącznik nr 1). *K: Co było powodem bratobójstwa? Uczniowie: Zazdrość, nad którą Kain nie zapanował.*

Następnie inicjuje rozmowę na temat możliwych przyczyn konfliktów międzyludzkich.

K: Dziś przybliżymy sobie jeden z wielkich konfliktów XX wieku, który doprowadził do śmierci tysięcy ludzi. Była nim I wojna światowa. Okazją do przypomnienia tego wydarzenia jest 100. rocznica Bitwy Łódzkiej.

W celu usystematyzowania wiedzy uczniów na temat Bitwy, katecheta eksponuje mapę Operacji Łódzkiej i odtwarza lub odczytuje artykuł (załącznik nr 2). Po wysłuchaniu tekstu wspólnie z uczniami zastanawiają się, dlaczego Bitwa Łódzka – największa operacja manewrowa I wojny światowej frontu wschodniego poszła w zapomnienie?

Należy wyjaśnić uczniom, że Niemcy, po II wojnie światowej woleli wymazać z pamięci nawet własne zwycięstwa z I wojny. Rosjanie natomiast po powstaniu Związku Radzieckiego zdecydowanie odcięli się od dawnej historii, budując nową, socjalistyczną zaczynającą się od 1945 r. Zatem i polska historiografia nie dostrzegała pewnych elementów własnej historii uznanej za politycznie niepoprawną. Białe plamy na stałe pojawiły się w podręcznikach historii, a co za tym idzie i świadomości społecznej.

Należy podkreślić, że teraz po roku 1989, w zupełnie nowej rzeczywistości musimy takie zapomniane wydarzenia historyczne przypominać, aby na nowo zagościły w świadomości młodych pokoleń. *K: 100. rocznica Bitwy Łódzkiej jest przede wszystkim dobrą okazją, aby ukazać, że I wojna światowa otworzyła Polakom drogę do niepodległości. W tym sensie był to poniekąd „błogosławiony” konflikt pomiędzy zaborcami Polski.*

Należy także zwrócić uwagę uczniów na dramatyczny fakt, że tysiące Polaków przymusowo wcielonych do armii zaborczych, walczyły w Bitwie Łódzkiej przeciwko sobie i wielu z nich poniosło tam śmierć. I chociaż nie byliśmy w niej stroną, to bezwzględnie należy ofiarę z życia poległych żołnierzy traktować jako przelaną krew w walce o wolność.

2. Przepowiadanie zawierające nauczanie Kościoła

Katecheta dzieli uczniów na trzy grupy i zaprasza do przeczytania fragmentów (załącznik nr 3, 4, 5) encykliki o przyczynach obecnej wojny *Ad Beatissimi Apostolorum* papieża

Benedykta XV, który był następcą św. Piotra w czasach I wojny światowej. Uczniowie analizują teksty, a później prezentują wyniki swojej pracy.

W tym miejscu należy podkreślić, że w nauczaniu Ojca Świętego Benedykta XV w latach 1914-18 ważne miejsce zajmowała Polska. Następnie wszyscy uczniowie otrzymują spis działań Papieża w odniesieniu do naszej Ojczyzny (załącznik nr 6) i mają za zadanie, na podstawie tego tekstu oraz fragmentów Encykliki, uzupełnić krzyżówkę (załącznik nr 7). Hasło krzyżówki (zaznaczone kolorem żółtym) jest tematem katechezy, który uczniowie zapisują teraz do zeszytu.

3. Kształtowanie postawy odpowiedzi

Katecheta zwraca uwagę na dwie ważne daty w pokojowym nauczaniu Ojca Świętego. Otóż w styczniu 1915 r. wypowiedział On hasło: „Powrót do pokoju przez miłość” i zarządził nabożeństwa błagalne w całym katolickim świecie, a nawet napisał modlitwę „W obawie i niedoli wojny”, która odmawiana była na całym świecie.

W sierpniu 1917 r. Papież zaproponował plan pokojowy. Chciał, aby przywódcy państw, które były stronami rozpoczęli pertraktacje, a w ich efekcie zakończyli walki.

Katecheta zwraca uwagę na smutny fakt, że wszystkie apele o pokój kierowane przez Benedykta XV do państw zaangażowanych w I wojnę światową zostały zlekceważone.

On jednak dalej podejmował wysiłki na rzecz zakończenia wojny, a ocalenie świata widział w poświęceniu go Najświętszemu Sercu Jezusa podkreślając, że warunkiem pokoju jest wzajemna miłość.

Można zaproponować uczniom wykonanie pracy domowej w dowolnej formie na temat: *Jak możemy utrwalać pokój w swojej rodzinie i środowisku lokalnym?*

Abel był pasterzem trzód, a Kain uprawiał rolę. Gdy po jakimś czasie Kain składał dla Pana w ofierze plody roli, zaś Abel składał również pierwociny ze swej trzody i z ich tłuszczu, Pan wejrzał na Abela i na jego ofiarę; na Kaina zaś i na jego ofiarę nie chciał patrzeć. Smuciło to Kaina bardzo i chodził z ponurą twarzą. Pan zapytał Kaina: «Dlaczego jesteś smutny i dlaczego twarz twoja jest ponura? Przecież gdybyś postępował dobrze, miałbyś twarz pogodną; jeżeli zaś nie będziesz dobrze postępował, grzech leży u wrót i czyha na ciebie, a przecież ty masz nad nim panować». Rzekł Kain do Abela, brata swego: «Chodźmy na pole». A gdy byli na polu, Kain rzucił się na swego brata Abela i zabił go. (Rdz 4, 2b-8)

Michał Jagiełło

Operacja łódzka – wielka bitwa manewrowa I wojny światowej

11 listopada 1914 r. Rosjanie zamierzali rozpocząć wielką ofensywę, której celem miał być Berlin, Śląsk i Wiedeń. Centralnym punktem ofensywy była Łódź – ostatnie wielkie miasto na zachodniej granicy imperium carskiego. Skoncentrowano trzy armie. 1. Armia w sile 123 tys. żołnierzy dowodził gen. Paweł Rennekampf. 2. Armia liczyła 151 tys. żołnierzy. Dowodził nią gen. Siergiej Scheidemann. Na południe od Łodzi stała 5. Armia gen. Pawła Plehwego, licząca 88,5 tys. żołnierzy. Frontem dowodził gen. Nikołaj Ruzski. Łącznie po stronie rosyjskiej na sygnał do natarcia czekały 362 tys. żołnierzy.

Przeciwko nim stanęła niemiecka 9. Armia (206,5 tys. żołnierzy) pod dowództwem gen. Augusta von Mackensena, utworzona 15 września 1914 r. Niemcy poznali plany Rosjan i datę ofensywy. Wzmocnili zatem swoją armię dwoma korpusami fortecznymi „Breslau” i „Posen”, liczącymi 41 tys. żołnierzy. Łącznie przeciwko siłom rosyjskim stanęło do walki ponad 250 tys. Niemców i Austriaków z korpusu gen. Remusa Woyrscha. W bitwie, zwanej „bitwą u czterech rzek” (Warta, Pilica, Bzura i Rawka) starło się ponad 600 tys. Rosjan, Niemców, Austriaków i Polaków, walczących we wszystkich armiach.

Niemcy chcieli wbić się klinem między 1. i 2. armie rosyjskie, otoczyć je i zniszczyć. Walki toczyły się od Włocławka po Przedbórz i Działoszyn. 16 listopada w 60-kilometrową lukę między wojskami rosyjskimi wdarły się znaczne siły niemieckie. 1. Armia straciła łączność z dwiema pozostałymi i przeszła do obrony. 18 listopada rozpoczęła się bitwa o samą Łódź. Pierścień okrążenia coraz bardziej zaciskał się wokół Rosjan. W rejonie Rzgowa miała go zamknąć grupa gen. Reinharda von Scheffera, złożona z trzech dywizji (49. i 50. rezerwowa dywizja piechoty oraz 3. dywizja gwardii). Natknęła się jednak na 5. Armie rosyjską, która właśnie zaczęła odwrót. Teraz z kolei Niemcy stanęli wobec groźby okrążenia. 23 listopada brawurowo przebili się przez linie rosyjskie pod Brzezunami do swoich wojsk. Manewrem kierował gen. Karl Litzmann, dowódca 3. dywizji. Okrzyknięto do za to „Lwem Brzezini”, a w 1940 r. hitlerowcy na jego cześć przemianowali Łódź na Litzmannstadt.

W Operacji Łódzkiej zwycięstwo strategiczne odnieśli Niemcy, bo udaremnili ofensywę na Berlin. Pod względem taktycznym zwyciężyli Rosjanie, gdyż nie dopuścili do okrążenia swoich sił w Łodzi. 6 grudnia 1914 r. opuścili Łódź i zorganizowali nową linię obrony wzdłuż rzeki Rawki. Niemcy przełamali ją dopiero w maju 1915 r. W bitwie po obu stronach poległo 110 tysięcy Rosjan oraz 90 tysięcy Niemców i Austriaków. Pochowano ich na prawie 200 cmentarzach wojennych na terenie 93 gmin obecnego województwa łódzkiego.

Źródło: http://www.ksiezy-mlyn.com.pl/upload_pdf/Operacja_Lodzka.pdf

Załącznik nr 3

Grupa I

BENEDYKT XV

Encyklika o przyczynach obecnej wojny

(Ad Beatissimi Apostolorum)

Tymi tak ciężkimi nieszczęściami poruszeni, uznaliśmy za Nasz obowiązek na samym wstępie Naszego Pontyfikatu, przypomnieć owe ostatnie słowa sławnej i świętej pamięci Papieża Poprzednika Naszego, a przez ich powtórzenie Nasz Apostolski rozpocząć urząd; zaklinaliśmy gorąco tych, którzy kierują i rządzą sprawami publicznymi, aby mając wzgląd na to, ile to już łez i krwi wylanych zostało, pospieszyli swoim ludom przywrócić błogosławione pokój dobrodziejstwa. I oby się to za łaską miłosiernego Boga stało, by jak przy zjawieniu się Boskiego Odkupiciela ludzi, Aniołowie tę pomyślną śpiewając zwiastowali nowinę, tak by przy rozpoczęciu przez Nas urzędu Jego Zastępcy, jak najprędzej zabrzmiało: "Na ziemi pokój ludziom dobrej woli" (Łk 2, 14). Oby nas usłuchali, błagamy, ci, którzy w swych rękach losy państw dzierżą. Są zaprawdę inne drogi i inne sposoby, ażeby, jeżeli jakie prawa zostały pogwałcone, wyrównane zostały. Niechże, złożywszy tymczasem broń, tych sposobów użyją przy dobrej wierze i przy chętniej woli. Z miłości ku nim samym, jak i ku wszystkim ludziom, nie mając Siebie na oku, tak się odzywamy. Niechże więc nie dozwolą, by głos przyjaciela i ojca poszedł na marne. (punkt 4 Encykliki)

Pytania do tekstu:

1. Kto jest adresatem tekstu?
2. Papież traktuje wezwanie do pokoju w Europie jako swój
3. Jak papież określa siebie w relacji do adresatów tekstu?

BENEDYKT XV
Encyklika o przyczynach obecnej wojny
(*Ad Beatissimi Apostolorum*)

Załącznik nr 4

Grupa II

Wszakże nie tylko ta tocząca się krwawa wojna nieszczęśliwymi czyni ludzi, a Nas trwogą i troską napawa. Inne jest jeszcze srożące się zło, które do samego wnętrza przenika społeczeństwo ludzkie, a które wszystkich, co je rozumieją, przerażeniem napęła z tego powodu, że ono już różnym państwom przyniosło i przyniesie jeszcze szkody, a i tej okropnej wojny prawdziwym stało się nasieniem. Odkąd bowiem w rządach państw zaprzestano przestrzegać chrześcijańskiej mądrości, przykazań i ustanowień, które zabezpieczały trwałość ich i spokój, przyjść koniecznie musiało to, że państwa w swych posiadach chwiać się poczęły i taki nastąpił w myśleniu i obyczajach zwrot, że jeśli Bóg zawczasu nie pospieszył z pomocą, wnet ruina społeczności ludzkiej nastąpić by mogła. To zaś zło, które my widzimy, jest: brak wzajemnej między ludźmi życzliwości; poniżanie powagi władzy; krzywdzące walki jednych klas społecznych z drugimi; pożądanie dóbr doczesnych, przemijających i znikomych z takim upragnieniem, jakby wcale nie było innych i to wiele donioślejszych, o których nabycie człowiek starać się powinien. To są - zdaniem Naszym - cztery przyczyny, które społeczność ludzką tak potężnie targają. Musimy więc społem wszyscy usiłować wygnać je spośród nas, przez przywrócenie do życia zasad chrześcijańskich, jeśli naprawdę pragniemy uspokojenia zatargów i należytego uporządkowania spraw publicznych. (pkt 5 Encykliki)

Pytania do tekstu:

1. Co ma na myśli papież mówiąc o złu, „*które do samego wnętrza przenika społeczeństwo ludzkie*”?
2. Jakie cztery przyczyny wojny podaje papież?
3. Jakie działanie papież proponuje, aby zakończyć konflikt?

BENEDYKT XV
Encyklika o przyczynach obecnej wojny
(Ad Beatissimi Apostolorum)

Chrystus Pan, który właśnie dlatego z nieba zstąpił, aby królestwo pokoju, które przez nienawiść diabelską wywrócone zostało, między ludźmi przywrócić, nie na innym fundamencie, jak tylko na miłości oprzeć je chciał. Dlatego często powtarzał słowa: "Przykazanie nowe daję wam, abyście się społecznie miłowali" (J 13, 34). "To jest przykazanie moje, abyście się społecznie miłowali" (J 15, 12). "To wam przykazuję, abyście się społecznie miłowali" (J 15, 17) jakby to jedno było Jego do spełnienia obowiązkiem i zadaniem, by ludzi do społecznej doprowadzić miłości. I jakichże On do tego nie używał argumentów? Każe nam wszystkim spoglądać w niebo: "Albowiem jeden jest Ojciec wasz, który jest w niebiesiech" (Mt 23, 9). Wszystkich, bez względu na jakiegokolwiek różnice narodowościowe, albo językowe lub interesów, uczy jednej i tej samej formuły modlitwy: "Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech" (Mt 6, 9); a nawet zapewnia, że Ojciec niebieski, w rozdawaniu dobrodziejstw natury, nie czyni różnicy ze względu na zasługi poszczególnych ludzi: "Który czyni, że słońce Jego wschodzi na dobre i złe, i spuszcza deszcz na sprawiedliwe i niesprawiedliwe" (Mt 5, 45). Nazywa nas braćmi między sobą jak i swoimi: "Wy wszyscy jesteście bracia" (Mt 23, 8), "Żeby On był pierworodnym między wielu braćmi" (Rz 8 29). Co zaś do wzniesienia tej braterskiej miłości, nawet względem tych, którymi wrodzona pycha pogardza, najwięcej się przyczynia to, że chce, abyśmy nawet w najniższym, Jego samego godność uznali: "Coście uczynili jednemu z tych braci moich najmniejszych, mnieście uczynili" (Mt 25, 40). A cóż powiedzieć o tym, że przed samym końcem swego żywota jak najgoręcej prosił Ojca, ażeby ci wszyscy, którzykolwiek weń uwierzą, więzami miłości złączeni byli w jedno? "Jako Ty, Ojcze we mnie a ja w Tobie" (J 17, 21). Wreszcie na krzyżu wisząc, krew swoją za nas wszystkich wylał na to, abyśmy wszyscy jakby w jedno ciało zebrani i skupieni, tak się miłowali wzajemnie, jak na członków jednego ciała przystało, między którymi najściślejsza panuje przyjaźń.

Pytania do tekstu:

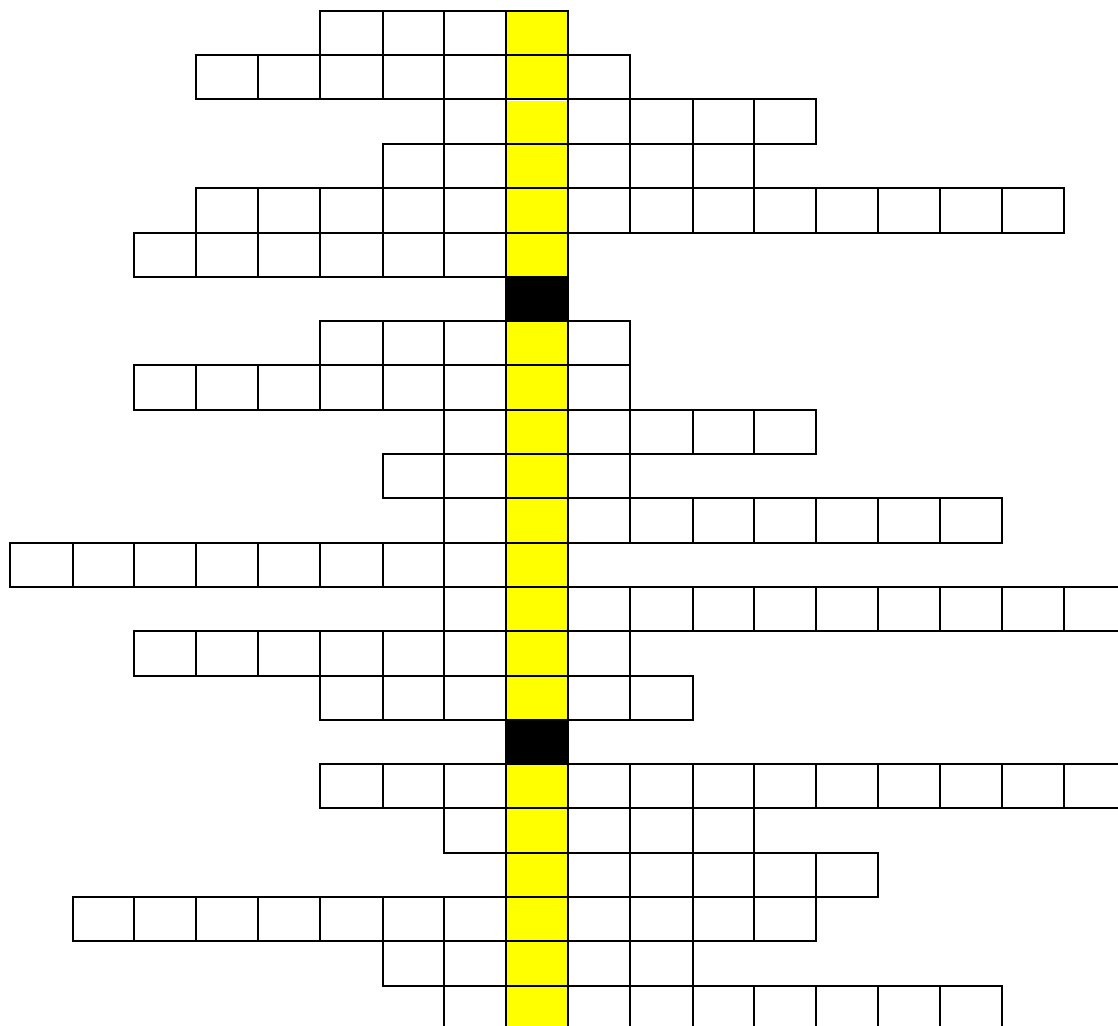
1. Jakimi słowami z Pisma świętego papież mówi o równości między ludźmi?
2. Jakimi słowami z Pisma Świętego papież przypomina o tym, że Chrystus jest obecny w każdym człowieku?

3. O jakim nowym przykazaniu Jezusa mówi papież?

BENEDYKT XV a POLSKA

- Przesłał na ręce kardynała Adama Sapiehy i Henryka Sienkiewicza wyrazy współczucia z powodu działań wojennych na terenie Polski.
- W 1915 r. z inicjatywy papieża przeprowadzono kwestę na rzecz narodu polskiego we wszystkich kościołach świata.
- W nocy pokojowej z 1 VIII 1917 r. opowiedział się za niepodległością Polski w granicach Królestwa Kongresowego jako warunkiem pokoju.
- Na wiosnę 1918 r. wysłał do Polski i na Litwę jako wizytatora apostolskiego abp Achillesa Ratti, późniejszego papieża Piusa XI.
- W Orędziu do Narodu Polskiego przesłanym 15 października 1918 r. do abp warszawskiego Aleksandra Kakowskiego, napisał:
*„Historia zapisała złotymi zgłoskami zasługi Polski względem religii chrześcijańskiej i europejskiej cywilizacji, atoli – niestety – musiała także zapisać, jak Europa za to niegodziwie jej odplaciła. Przemocą bowiem odebrawszy Polsce jej osobowość polityczną, usiłowała nadto w niektórych częściach wydrzeć jej katolicką wiarę i narodowość. Aliści z podziwu godnym oporem umieli Polacy utrzymać jedno i drugie. Obecnie zaś, przetrwawszy prześladowania dłuższe niż wiek cały, Polska zawsze wierna (Polonia semper fidelis) okazuje większą żywotność niż kiedykolwiek [...].
Niech będą nieskończone dzięki Panu, że weszła już nareszcie jutrzienka zmartwychwstania Polski! My najgorętsze składamy życzenia, aby Polska, – odzyskawszy swoją pełną niezawisłość – mogła jak najrychlej w zespole państw zająć przynależne jej miejsce i dalej rozwijać swoją historię narodu cywilizowanego i chrześcijańskiego”.*
- Mianował kardynałami abp Edmunda Dalbora i abp Aleksandra Kakowskiego.

Pytania do krzyżówki:

1. Imię kardynała Sapiehy.
2. Co 15 X 1918 roku papież Benedykt XV skierował do Polaków?
3. Kraj pochodzenia papieża Benedykta XV.
4. Pora roku, podczas której papież Benedykt XV w 1918 roku wysłał do Polski swojego wizytatora.
5. Religia, którą wyznawali główni przedstawiciele obu stron konfliktu.
6. Do wojny doszło, ponieważ w rządach państw zaprzestano respektować chrześcijańską
7. Drugi, obok Polski, kraj, gdzie wizytatorem apostolskim był abp Ratti.
8. Miesiąc, w którym miała miejsce Bitwa Łódzka.
9. Papież Benedykt XV mówiąc o równości między ludźmi, wszystkich nazywa (por. Mt 23,8).
10. Jakie imię przyjął abp Ratti zostając papieżem?
11. *Ad Beatissimi Apostolorum* to tytuł
12. Papież traktuje wezwanie do pokoju w Europie jako swój
13. Otrzymał od papieża Benedykta XV wyrazy współczucia z powodu prowadzonych działań wojennych na terenie Polski.
14. Jakie imię nosił abp Ratti?
15. Jeden z zaborców.
16. Co w wyniku I wojny światowej odzyskała Polska?
17. Jeden z zaborców.
18. Odbyła się z inicjatywy papieża Benedykta XV w 1915 roku we wszystkich kościołach świata.
19. W nocy pokojowej z sierpnia 1917 roku papież Benedykt XV opowiedział się za wolną Polską w granicach Królestwa
20. Przeciwnieństwo pokoju.
21. W Orędziu do Narodu Polskiego papież Benedykt XV napisał: „*weszła już nareszcie zmartwychwstania Polski*”.

Rozwiązanie krzyżówki dla katechety

			A	D	A	M															
	O	R	Ę	D	Z	I	E														
					W	L	O	C	H	Y											
					W	I	O	S	N	A											
	C	H	R	Z	E	Ś	C	I	A	Ń	S	T	W	O							
M	Ą	D	R	O	Ś	Ć															
					L	I	T	W	A												
	L	I	S	T	O	P	A	D													
							B	R	A	Ć	M	I									
						P	I	U	S												
							E	N	C	Y	K	L	I	K	I						
O	B	O	W	I	Ą	Z	E	K													
							S	I	E	N	K	I	E	W	I	C	Z				
	A	C	H	I	L	L	E	S													
						N	I	E	M	C	Y										
						N	I	E	P	O	D	L	E	G	Ł	O	Ś	Ć			
							R	O	S	J	A										
								K	W	E	S	T	A								
K	O	N	G	R	E	S	O	W	E	G	O										
						W	O	J	N	A											
							J	U	T	R	Z	E	N	K	A						